

Prvá kapitola

Odcudzil som sa.

To je prvé, čo mi napadne, keď vyjdem z domu, prejdem cez cestu a nasadnem do nášho starého rozheganého kombi. Správnejšie by asi bolo povedať, že sme sa odcudzili navzájom, no pravdupovediac za to môžem najmä ja. Pozriem sa do spätného zrkadla a uvidím vo dverách stáť Jody, moju manželku, s neučesanými a zauzlenými dlhými vlasmi. Vedľa nej, tvár zaborená do maminho boku, stojí náš osemročný syn Sam. Pokúša sa zakryť si oči aj uši zároveň, ale viem, že to nerobí preto, aby ma nevidel a nepočul odchádzať. Pripravuje sa na vrčanie motora, ktoré preňho bude ohlušujúce.

Ako debil zdvihnem ruku, ani čo by som sa ospravedlňoval, že som sa niekomu pichol do cesty pri vjazde na diaľnicu. Potom skrútnem kľúčom a pomaly sa rozbehnem. Odrazu, netušim ako, sa Jody zjaví pri okienku z druhej strany auta a zľahka naň zaklope. Stiahnem ho.

„Drž sa, Alex,“ povie. „Prosím ťa, vyrieš si všetko, čo treba vyriešiť – mal si to urobiť už dávno, keď sme ešte boli šťastní. Keby si s tým neatáľal, tak... čo ja viem. Možno by sme boli šťastní aj teraz.“

Zvlhnú jej oči, nahnevane si ich utrie opakom ruky. Potom znovu pozrie na mňa a je to asi výraz v mojej tvári, ten smútok, tá vina, ktorý ju obmäkčí. Hnev v lesknúcich sa očiach zoslabne:

„Pamätáš sa, ako sme boli stanovať v Cumbrii? Keď nám kozy rozhrýzli stan a tebe vlhko skoro rozožralo nohy? Tak to, čo zažívame teraz, nech už je to akokoľvek zlé, určite nie je horšie, jasné?“

Mlčky prikývnem, zaradím rýchlosť a odrazím sa od chodníka. Keď druhý raz pozriem do spätného zrkadla, už ich na ulici nevidieť. Vchodové dvere sú zavreté.

A je vymaľované. Desať rokov manželstva a možno práve prišiel jeho koniec. Sedím v našej chrchlavej kraksni, vzdalujem sa od domu a netuším kam.

Sam bol krásne dieťa. Už keď sa narodil, bol krásny, mal husté hnedé vlasy a veľké plné pery – vyzeral ako Mick Jagger neschopný udržať moč.

Od začiatku s ním boli ťažkosti. Nechcel jesť, nechcel spať. V jednom kuse vrieskal, plakal, keď ho mala Jody na rukách, plakal, keď jej ho vzali. Zdalo sa, že bral svet osobne. Trvalo vyše dňa, kým do seba dostal prvé mlieko. Zúfalá a strhaná Jody si ho držala pri prsníku a kvíli-la od úľavy. Ja som sa len prizeral, zmätený, zmorený, v ruke papierové vrečko s časopismi a čokoládami zo Sainsbury's; úplnými zbytočnosťami pre čerstvú mamičku. Uvedomil som si, že nič, čím by sa jej dalo pomôcť, v obchode nekúpim. Bolo vybavené. Začal sa mi nový život.

Len to tak lusklo.

„Zostaň, ako dlho budeš chcieť, kamoš,“ povie Dan, keď sa o dvadsaťtri minút zjavím uňho – veď u koho aj iného – vo dverách. Vedel som, že sa naňho môžem spoľahnúť, respektíve som vedel prinajmenšom to, že bude v nedeľu poobede doma, lebo o takomto čase sa väčšinou zviecha z otvárajacej párty nejakého klubu, z náhodného postelového dobrodružstva, alebo zo vzrušujúcej kombinácie týchto dvoch alternatív.

„Môžeš si vziať voľnú izbu,“ pokračuje, keď nastúpime do výtahu. „Niekde ti vyhrabem nafukovací matrac. Ale asi z neho uniká vzduch. Aj keď to hádam z každého, nie? Spal si niekedy na nafukovacom matraci, ktorý by nefučal? Veď uznaj. Prepáč, kamoš, viem, že na také veci teraz nemáš myšlienky. Chápem.“

Stojím uňho vo vchode neschopný slova, v ruke stále držím športovú tašku Nike, do ktorej som si zbalil prakticky všetko oblečenie, prenosný počítač, zopár cédečiek

(načo?), hygienickú taštičku a snímku Jody a Sama, ktorú som urobil pred štyrmi rokmi na dovolenke v Devone. Sedia na pláži a usmievajú sa, ale je to príšerná pretváрка. Celý týždeň bol ako zo zlého sna, lebo Sam nevedel zaspať v čudnej novej posteli s neznámym ťažkým paplónom a okrem toho mal panickú hrôzu z čajok. Preto spal s nami, celú noc – každú noc – sa vrtel a bol hore, takže sme od únavy cez deň sotva vychádzali z karavanu. Potom sme sa už spoločným dovolenkám skôr vyhýbali.

„Ideme von a dáme si do nosa?“ navrhuje mi Dan.

„Ja... najprv by som sa vybalil a chvíľu posedel, ak by ti to neprekážalo.“

„Iste, vôbec nie. Postavím na čaj. Tuším mám k nemu aj sušienky. Určite mám nejaké sušienky.“

Dan zamieri do kuchyne a ja sa odšuchcem do svojej izby, kde hodím tašku na dlážku a zvalím sa do kolieskového kresla za jeho počítač. Chvíľu premýšľam, že by som ho zapol a poslal Jody mail, ale namiesto toho sa zahľadím von oknom. Veď čo by som jej aj písal. „Čau, Jody, sorry, že som nám dosral manželstvo. Nemohla by si zabudnúť na posledných päť rokov? LOL.“

Pravda je taká, že už ani neviem, ako sa s ňou zhovárať, nieto si s ňou ešte písať. V podstate celé naše manželstvo bolo jedno dlhé trápenie so Samom – jeho výbuchy, jeho mlčanie, dni, keď na nás vreštal, dni, keď sa skrýl pod posteľ a odmietal s nami nadviazať akýkoľvek kontakt. Dni, dni, dni a z dní mesiace strávené úsilím pripraviť sa na ďalší kolaps. A kým sme všetku pozornosť venovali Samovi, to, čo bolo medzi mnou a Jody, zmizlo kamsi do úzadia; teraz tlak pominul a veľmi rýchlo ho nahrádza smútok. Príroda sa bráni citovej prázdnote.

Z Danovho bytu na siedmom poschodí nového moderného obytného komplexu na okraji mesta je výhľad na celý Bristol rozprestierajúci sa až k obzoru; pozliepaná panoráma viktoriánskych terás, kostolných veží a úradníckych budov zo šesťdesiatych rokov, jedno sa to strká pred druhé ako ľudia, čo sa náhlija do práce. Tisíce domov

a v nich tisíce rodín – rodín, z ktorých sa ani jedna pred niekoľkými minútami nerozpadla.

Začínam uvažovať, že by možno nebolo od vecí skočiť na pohárik. No ako tak nad tým rozmyšľam, nečakane sa mi zahmlí pred očami a zopár sekúnd mi trvá, kým pochopím, čo sa deje. Och. Och, jasné, rozplakal som sa. Po tvári mi stekajú slzy ako hrachy, zanechávajú za sebou teplé, vlhké potôčiky, do nosa sa mi navalia sople a trasiem sa.

„Čaj je hotový!“ ohlási Dan z chodby. „Myslel som si, že mám čokoládové keksy, ale našiel som len balíček čajového pečiva. To asi nie je bohvieaká výhra, čo?“

Otvorí dvere a pozrie na mňa, ako sedím na dlážke vedľa kresla v tureckom sede, držím si hlavu v dlaniach a zajakavo vzlykám.

„No dobre, dobre,“ vraví a opatrne kladie čaj na stôl. „Pozriem sa ešte po tých čokoládových.“

Opíjanie škrtneme z plánu.

V ten istý deň v noci sa mi sníva, že sa topím v hrozivom čiernom močiarí, z ktorého niet úniku. Keď sa, lapajúc po dychu, strhnem zo spánku, predpokladám, že to zrejme bol zúfalý obraz môjho duševného rozpoloženia, no vzápätí si uvedomím, že mi z matraca veľmi rýchlo uniká vzduch a ja skutočne klesám. A potom vám budú vravieť niečo o podvedomí.

„To sa ako stalo?“ pýtam sa sám seba do ticha prerušovaného vzduchom, ktorý uniká z matraca a znie pritom, akoby ho vydávalo šteniatko trpiace meteorizmom. Viete, aké to je byť hore o tretej ráno a hľbať nad vlastným životom; všetko sa krúti iba okolo chýb, ktorých ste sa dopustili, prepadliny vašich zlyhaní sa ťahajú hlboko do minulosti ako praskliny na sfušovane omietnutej stene – aj v tme rozoznáte, odkiaľ sa tiahnu. Alebo si to aspoň myslíte. Väčšinou totiž napokon vyjde najavo, že ich začiatky sú nejasné a pohyblivé – ako diery na nafukovacom matraci. Jeden starý grécky filozof hovoril: „Poznaj seba samého.“ Pamätám sa, ako sme na vysokej škole preberali

Oidipa – prehrešil sa tým, že nepoznal vlastných rodičov, od ktorých ho po narodení odlúčili, a preto nevedel, že si má dávať pozor, aby nezabíjal náhodných okoloidúcich na ceste a nespal s dvakrát staršími ženami. Lenže kto naozaj pozná seba samého? Aby ste mi rozumeli, netvrdím, že všetci sa musíme dopustiť takých zásadných omylov ako Oidipus, ten to fakt poslal. Ale kto naozaj vie, prečo robíme to, čo robíme? Tvrdnem v práci, ktorú nenávidím, pracujem nadčas, domov sa dovlečiem za tmy a nahovárám si, že to všetko preto, lebo potrebujeme peniaze, potrebujeme pocit istoty. Sam chodí k logopedičke a Jody nemôže ísť do práce, lebo musí byť nonstop pri ňom; za ňou beží, keď mu vlastné správanie naženie strach. Ja len rozpačito postávam v pozadí, trápim sa a ponúkam pomoc, ktorá je každému nanič. Ako si k tomu všetkému nájsť cestu späť?

Napokon okolo štvrtej upadnem do akéhosi polobdeľého stavu, ktorý veľkoryso nazvem spánkom. Zdá sa mi však, že ubehlo sotva niekoľko minút, keď cez žalúzie začne presvitať ranné slnko a zrazu je pondelok a vo dverách stojí Dan v ozaj dosť tesných čiernych boxerkách značky Calvin Klein a nenásytne sa skláňa nad miskou cereálií.

„Ideš do roboty?“ spýta sa. „Môžem ti nechať kľúč. Lebo za nejakých desať minút musím zmiznúť. Pomáham Craigovi s navrhovaním webstránky pre jednu nahrávaciu spoločnosť v Stokes Croft. V kuchyni sú cereálie a káva, poslúž si. Ako si na tom? Vyzeráš o trochu lepšie. Teda, vyzeráš zúfalo, ale aspoň už nereveš.“

Vytratí sa do sprchy. Pozriem na telefón; prišli mi dve správy, ani jedna nie je od Jody. Obe mi poslal Daryl z práce. Prvá: Uz aj nech si tu, mam pre teba dve nove obete. Druhá: Sorry, myslel som klientov. Obe vymažem.

Som oblečený, som vonku a vlečiem sa do mesta. Nad bytovkami, nízko na oblohe žiari ostré slnko, ktorého svetlo sa odráža od skla a hladkého betónu. Pred dvadsiatimi rokmi tu boli iba rozpadávajúce sa továrne a prázdne

pozemky zarastené trávou a zahádzané neporiadkom. Potom sa ekonomika prebudila a zrazu sa tu z toho stala lukratívna časť mesta. Sotva sa človek stihol spamätať, vyrástla mu pred očami futuristická rezidenčná štvrť, bludisko obytných vežiakov v nepravom brutalistickom štýle s miniatúrnymi bytmi pre mladých a úspešných.

Mnohých z nich osobne poznám. Pomohol som im nájsť si tu domov. Pretože sa živím, za všetky svoje hriechy, ako hypotekárny poradca. Náplňou mojej práce je zosúladiť sny a nádeje klientov s možnosťami trhu a prostriedkami, ktoré sa im za celý život podarilo nasporiť. Inak povedané, mojím pričinením ľudia vymenia všetko, čo kedy zarobia, za garsónku širokú ledva na predpaženie, aby sa v nej mohli odfotoграфovať smartfónom. Prekvapivo si táto práca vyžaduje rodičovský prístup – sadnime si spolu a preberme, čo si môžeme dovoliť, nemajme premrštené predstavy, držíme sa pri zemi. Akým majetkom disponujete? Máte nejakých bohatých príbuzných? Spoločne si prejdeme rozpočet. Mladé, čerstvo zosobášené dvojice, prípadne s potomkom na ceste skladajú na jednu kôpku svoje skromné imanie. Upierajú na mňa zraky so zúfalou nádejou v očiach. Bude to stačiť? Veľmi často nie. Ešte zopár rokov vydržať v podnájme, šetriť. Takýto postup opakujem každý deň. Chyba je v systéme. Poznám celé štvrte, kde mladí nemajú šancu kúpiť si dom alebo byt. A potom sa sťahujú ďaleko od svojich rodín. Nevieam kam.

Bývam tu sedem rokov, zažil som rozkvet, krízu aj postupné zotavenie. Mala to byť prechodná fáza. Práca v kancelárii, aby bolo z čoho žiť, kým sa nenaskytne niečo lepšie. Lenže som odrazu začal robiť kariéru a nevedel s tým prestať. Ukázalo sa totiž, že som na túto prácu stavaný – súcitím s chudobnými, pomáham bohatým. Mám trpezlivosť s klientmi, keď ani len netušia, o čom rozprávajú – túto schopnosť som si osvojil za tri roky filozofických debát s ľuďmi, ktorí si myslia, že na tom Nietzsche predsa len niečo je. Ak financie dovoľia, podpíšem s klientom zmluvu, ak nie, taktne ho odmietnem.

Ale to, čo sa mi teraz deje doma, nedokážem vyriešiť iba s počítačom a prístupom na štátny hypotekárny trh.

Nedokážem to vyriešiť vôbec.

Prejdem po moste cez Avon, potom kúsok po nábřeží a už som v práci, malej nezávislej realitnej kancelárii Stone-wicks zastrčenej medzi krčmou a bistrom v napratanej a nezáživnej štvrti uprostred mesta. Daryl sedí najbližšie pri okne v lacnom obleku, ktorý len tak srší statickou energiou, a v odrazenom slnečnom svetle sa mu lesknú ježaté, už mierne zľahnuté vlasy.

„Ako, stavec?“ pozdraví ma spoza stola, neodtrhnúc zrak od monitora. Daryl má po dvadsiatke, a hoci z neho vyžaruje sústredené odhodlanie, nevedno, ako si ustavične zachováva priam desivo optimistickú náladu. Tento chalan by hádam ani nemohol robiť nič iné ako realitného makléra. Niekde v počítači má určite uloženú tabuľku s plánovanými počtami uzavretých obchodov na nasledujúcich tridsať rokov. Boha, vždy keď s niekým podpíše zmluvu, zatrúbi na cyklistický klaksón. Normálne je škoda, že sa Daryl narodil v deväťdesiatych rokoch a nie na konci šesťdesiatych. Bol by z neho skvelý mladý thatcherovec. Zaslúžil by si hrubý karisblok do ruky a Golf GTI. Namiesto toho má smartfón a Corsu. Je mi ho ľúto.

Zamumlem mu niečo na odpoveď a zamierim po vŕzgajúcich drevených schodoch do svojej kancelárie. A potom zavolám Jody.

„Čauko, to som ja.“

„Ahoj.“

„Držíš sa? Čo Sam?“

„Zvláda to. Je v škole. Plakal celú cestu, neutíšilo ho, ani keď som mu zahrala všetky scény z *Príbehu hračiek*. Imitáciou Buzza Lightyera som si vyslúžila úder do tváre. Ale treba uznať, že ten mi veľmi nejde. Ansonová slúbila, že sa oňho postará.“

„A čo ty?“ spýtam sa.

Nasleduje dlhá odmlka. Sekretárka Jeannette strčí hlavu

do dverí a pantomimicky naznačí pitie zo šálky. Prikývnem a ukážem jej zdvihnutý palec.

Mám strohú kanceláriu. Zošliapaný vínoočervený koberec, zafúľané okno s výhľadom na parkovisko za budovou. Kedysi na stene visela maľba viktoriánskeho Bristolu, ale dal som ju dole a namiesto nej zavesil fotografiu Corbusierovej „Villy Savoye“, akože som strašne vtipný a ostatní nech sa poserú. Na kartotečnej skrini stojí vystavených zo desať ďakovných kariet od mladých dvojíc začínajúcich spoločný život s kolosálnym dlhom na krku.

„Tak čo bude s nami?“

„Neviem. Prepáč, musím bežať, prišli mi ďalší mladí.“

Len čo tresnem telefónom do vidlice, prikvitne Jeanette s čajom. Mlčky mi položí šálku na stôl, venuje mi súcitný pohľad a prace sa preč. Všetko počula. Zvyšok kancelárie sa to dozvie do desiatich minút. Práve som odišiel od manželky a autistického syna.

Myslím si, že som aspoň na čas unikol pred peklom domova, ale to je omyl. Asi o hodinu si vybehnem na obed do bistra, kam sme s Jody brávali Sama na sendviče. V poludňajšom nátresku zbadám manželku za stolom s priateľkou Clare. Sprisahanecky sa skláňajú nad dvoma stredne veľkými latte. Zamierim k nim pomedzi tlačenicu mladých mamičiek a študentov. Ešte si ma nevšimli.

„Ide o to, že je stále tak nejako mimo,“ hovorí Jody. „V domácnosti sa naňho nemôžem vôbec s ničím spoľahnúť. Vždy má na starosti niečo dôležitejšie.“

„Skúšal už zájsť k psychológovi alebo niekomu takému?“ spýta sa Clare. „Akože, aby sa vyrovnal s tým, čo sa mu stalo.“

Isteže Jody nemá pred Clare nijaké tajnosti. Isteže si tu dali stretnutie, aby pri obede rozpitvali náš vzťah. Sú k sebe tak nenútene a bezvýhradne úprimné, ako to muži nikdy nedokážu. Niečo v duchu: „Daj si z tohto citrónového koláča, podaril sa, a inak, ako to je s tým citovo apokalyptickým rozkladom vášho deväťročného manželstva?“

„Čauko,“ ohlásim sa ako trulo.

Obe zdvihnú zrak, mierne v šoku.

„Och, ahoj, Alex,“ povie Clare. „Práve sme sa o tebe zhovárali.“

„Počul som,“ odvetím. „Smel by som s Jody na slovičko?“

„Jasné, aj tak som už bola na odchode. Potom sa vidíme, Jody, hej?“

Jody potichu prikývne. Hrá sa s vreckom cukru pri šálke.

„Takže Clare už o všetkom vie,“ poznamenám.

„Áno, bola som rozčúlená a potrebovala som sa porozprávať s priateľkou, Alex. My dvaja sa nerozprávame. A takto sa ďalej žiť nedá. Už na to nemám silu.“

„Viem, viem. V robote toho bolo vyše hlavy, sme pod veľkým tlakom. Mrzí ma, že som sa tebe a Samovi nevenoval; mrzí ma, že sa oňho nestarám toľko ako ty. Len keď je to také...“

„Ťažké?“ dokončí za mňa. „Tak tomu ver, Alex. Je to ťažké ako sviňa. Ale Sam ťa potrebuje.“

„Vieš, ako sa stáva, že niekedy uplynú týždne a všetko je v pohode? Vtedy je na zožranie. A potom sa to zrazu vráti. To je zo všetkého najhoršie. Akoby sme boli opäť na začiatku. Toto všetko a k tomu práca.“

„Och, Alex, nemôže za to práca, ale ty sám.“

„Viem.“

„A to je ten dôvod, Alex. Preto potrebujem čas. Sam nemôže vyrastať pri rodičoch, ktorí na seba v kuse kričia. Mama sa ponúkla, že mi pomôže, ak budeme potrebovať, aj Clare je mi k dispozícii. Ty si musíš urobiť poriadok sám so sebou.“

„A čo Sam a škola? Ostáva nám už len pár mesiacov na rozhodnutie, či ho dáme niekam inam.“

A čo Sam? Tieto slová rezonujú celým našim životom. Sam je planéta našich obáv a zmätku, ktorú obiehame, takmer odkedy sme s Jody spolu. Minulý rok nám po nekonečných mesiacoch testov a pohovorov pediatrička oznámila, že sa Sam nachádza v hornej časti autistického spektra. V časti samostatnejších jedincov. V nenáročnej

časti. V plytkej časti. Má ťažkosti s vyjadrovaním, bojí sa spoločenských interakcií, neznesie hlasné zvuky, je posadnutý istými vecami, a keď niečomu nerozumie alebo sa zlakne, dá to výrazne a celým telom najavo. Napriek tomu všetkému nám lekárka chcela naznačiť, že v porovnaní s inými rodičmi autistov sme obišli dobre.

Skutočne nám po stanovení diagnózy odľahlo. Konečne sme tomu našli aspoň meno. Tomu, keď kričí a mece sa, že nechce ísť do školy; keď sa v reštauráciách skrýva pod stôl; keď sa odmieta objímať, či len vnímať akýchkoľvek priateľov a príbuzných okrem Jody. Je to autizmus. Ten za to môže. Začal som na autizmus pozeráť ako na nejakého zlého ducha, poltergeista, démona. Lebo niekedy som sa u nás naozaj cítil ako v scéne z *Vyháňača diabla*. Boli dni, keď by ma neprekvapilo, ak by mu hlava začala robiť obrátky o tristošesťdesiat stupňov a z úst by sa mu pritom valil zelený sliz. Takto by som aspoň mohol povedať: „To nič, to autizmus – a ten zelený sliz zide pod horúcou vodou.“ Ibaže mená a nálepky nie sú všemocné. Nepomôžu vám zaspáť, nezabránia vám rozčúliť sa a prepadať zúfalstvu vždy, keď do vás niekto niečo hodí alebo to rozbije. Nevymažú vám z hlavy starosti o vlastné dieťa a manželku; čo s nimi bude o desať rokov, o dvadsať, o tridsať. Autizmus môže za to, že nie sme ja a Jody, ale ja, Jody a problém so Samom. Tak to cítim. No vysloviť to nedokážem. Bojím sa na to čo len mysliť.

„Sam a to všetko okolo...“ nedopoviem, ani nemusím.

„Viem. Ale aj ty potrebuješ pomoc. Alebo sa musíš konečne postaviť životu čelom. Príď ho v sobotu pozrieť, čo ty na to? Príď a môžete ísť spolu von.“

Hrám sa s telefónom, prevraciam ho v ruke. Predstavujem si Sama v parku, ako plače a beží preč odo mňa. Ako vybieha z bránky. A beží rovno na cestu.

„Nevidel by som to ružovo, možno ma budú potrebovať v práci.“

Aj v preplnenom a hlučnom bistre zbadám, ako sa jej oči oceľovo zalesknú blížiacou sa búrkou.

„Jasné, prídem,“ dodám.

„O školách sa porozprávame potom.“

„Okej. Môže byť.“

„Tak čau, Alex. A drž sa.“

„Aj ty. Prepáč. Fakt ma to mrzí.“